

מי שם קץ למערכה?

סקירה תמציתית על קורות המערכה
בין היהדות החרדית המאורגנת
לבין מפלגות החפשים ומוסדותיהן

תשובה בהירה להתקפותי
של „נטורי קרתא“ על אגודת ישראל

נערך ויזל ע"י

מועצת אגודת ישראל בירושלים

מנחם־אב תשנ"ד

דפוס „דעת” מאה שערים טל. 26055

הוצאת

הדפוס

דברים אחדים בתור הקדמה

מפעם לפעם נתקפת אגודת ישראל, ע"י „נטורי קרתא“, בהאשמה כאילו שכחה דרכה וסטתה משיטתה הסלולה לה עם התיסדותה ע"י גאוני ומצוקי ארץ, הגר"י דיסקין והגר"ח זוננפלד זיע"א, ככה נתקפת היא על השתתפותה בכנסת ובעיריות, ולאחרונה הוגברה ההתקפה על נסיונה להשתתף גם במועצה הדתית בירושלם.

התוקפים מרבים להסתמך בהתקפותיהם, להוכיח כי אגודת ישראל זהיום איננה אותה האגודה שהחפץ-חיים ז"ל והגר"ח זוננפלד ז"ל יסדוה, בהצביעם על המאבק ההיסטורי הממושך של אגדת ישראל בחוקת הקהלות של ממשלת המנדט הבריטי בארץ, ומלחמתה אחרי כן לקיומה, עם הועד הלאומי ומוסדותיו, ולעתים קרובות הם מצטטים קריאות שונות וקטעי מאמרים וכדומה מן התקופה ההיא.

ואם נזקקים להיסטוריה, הרי חייבים אנו ראשית כל לציין, כי ההתקפות מסוג ומצד זה, החלו כבר זמן רב לפני קום המדינה, אז בשעה שמנהיגי אגדת ישראל וראשי העדה החרדית (כפי שנקראה אז „ועד העיר האשכנזי“), היו היינו הך, זאת אומרת, בעת ועונה אחת וגם במקום אחד צבאו מנהיגים נאצלים אלו גם על האגודה וגם על העדה, ורבני

העדה היו אז גם חברי מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל.

גם ^{הדפוס 1234567} אז היו נטורי קרתא מסתערים בכל האמצעים שבידם, נגד כל שתוף פעולה הכרחי מצד האגודה והעדה עם הוועד הלאומי או עם המפלגות החפשיות. אבל מאז ועד היום נקטו מנהיגי אגדת ישראל את הטקטיקה לא להודק כלל להתקפות אלו ולעבור לסדר היום בהסתמכם ראשית כל על ההגיון שיש לכל צבור בתור צבור היודע להבדיל בין התבדלות לשותפות, ובין התבדלות אפשרית למצב שההתבדלות איננה אפשרית, והשנית, הלא עובדא היא ויודע זאת כל אחד ואחד מקהל יראי ה', כי האגודה כפופה לסמכות עליונה, מועצת גדולי התורה, המורכבת מגאוני וגדולי הדור; רבנים, ראשי ישיבות מפורסמים, ואדמו"רים ידועי שם וכל פעולותי של האגודה ביחוד בשאלות עקרוניות, הם בהסכמתה של מועצה זו, וכל הנסיונות מצדדים שונים, מאז ועד היום, להטיל ספק בשלטונה המוחלט של מועצת גדולי התורה על הנהגת אגדת ישראל, סוכלו ע"י גדולי התורה בעצמם.

ואמנם רוב בנין ומנין של שלומי אמוני ישראל בארה"ק ובירושלם, הלכו והולכים מאז ועד היום בעקבות מנהיגי תנועת אגדת ישראל, נענים בהמוניהם לכל קריאות האגודה; ברבבותיהם (כ"י) הולכים המה לבחור ברשימת אגודת ישראל לכנסת ולעיריות, וברבבותיהם הם רוכשים

את הסלע למען קחת חלק בהתכנסות הכנסי' לשם שמים,
הכנסי' הגדולה של אגדת ישראל, ומחכים ומצפים בדחילו
ורחימו לשעה הגדולה והיעודה המתקיים בה יעוד הנביא
אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'.

רבבות שלומי אמוני ישראל אינם נזקקים ואינם
שמים לב אפילו, לקול ענות ההתנגדות של נטורי קרתא,
הם הולכים בטוחים את דרכם בעקבות אגודת ישראל, מתוך
ההגיון הבריא וביחוד מתוך האמון המלא שיש להם
בגדולי הדור, הסומכים את ידיהם על פעולות האגודה
וקוראים את הצבור למלא את חובתם הם לעזרת ולהצלחת
הפעולות הללו, ולפיכך ברובם הגדול אינם נוטים להקדיש
תשומת לב מרובה להטענות שכנגד.

אולם, מאידך אין להתעלם מהעובדא שמספר ניכר
של יהודים חרדים לדבר ה', אשר אם לא נזדקק לעסקני
הצמרת של נטורי קרתא, הרי הם באמת נרתעים מכל
מגע איזה שהוא להחפשים, וזה נובע ממרירות וחרדה
עצומה על המרידה הגלוי' במלכות שמים, ומלחמת התנופה
הזדונית של מפלגות החפשים במטרה לעקור את התורה
והמצוה מהמונים, ולפיכך סולדים הם בכל נימי נפשם
ולבבם מכל התחברות איזה שהוא עם החפשים, מבלי
להביא בחשבון כי במרירות וחרדה גרידא אין לעצור את
ההסתערות הנוראה של החפשים על המוני העם, וכי
בהסתגרות עצמית של „ברוגז" אי אפשר להציל אף נפש
אחת מהנפשות הנלכדות יום יום ע"י החפשים.

ותמימים אלה, בעמדם תוהים מול גדולי התורה המרובים, ומבין המפורסמים ביותר, הסומכים את ידיהם על מדיניות אגדת ישראל — נתלים בעבר ההיסטורי של המאבק נגד ועד הלאומי באשר אז יצאו חוצץ כל גדולי הדור בארץ ובגולה וחייבו את היציאה מועד הלאומי ופרישה מכל מוסדותיו.

ואל התמימים הללו מדברים נטורי קרתא בשפה הדמגוגית שלהם, מצביעים על הרשע המחריד של החפשים, כדי לפרוט על הנימים הטהורים של לבבות יראי ה' אלה, ובאותה שעה מפרסמים ומצטטים זכרונות מהמאבק ההוא של ימי ממשלת המנדט והועד הלאומי כדי להוכיח על „סטי“ כביכול, מצד אגדת ישראל.

ואליהם אנו פונים הפעם להפריך מעיקרו את המונח הזה, שכאילו שינתה אגדת ישראל את הקו המדיני שלה ביחס לשיטת ההתבדלות, ולהוכיח פעם ולתמיד כי גם עם ראשית התיסדותה של אגודת ישראל והעדה החרדית, ועם ראשית המאבק נגד החפשים, הונחו היסודות למדיניות זו של האגודה כיום, ואדרבה צמרת נטורי קרתא היא שהתכחשה ליסודות אלה בהכריזה מלחמה על אגדת ישראל בהאשמה כאילו עזבה שיטת ההתבדלות וקבלה שיטת ההתקרבות.

ואם ימצא מי שהוא שגם אחרי שיוכח כזאת ויוסיף, מתוך מרירות מסחררת, לחשוב שהמצב הנורא של

הנסיונות מצד החפשים להמריד, חלילה, את העם כלו נגד ה' ותורתו הק' — מחייב הסתגרות עצמית ופרישה מוחלטת מהחפשים — אל נא יוסיף לפחות להתלות בההיסטוריה של המאבק לפני קום המדינה שאין המשל דומה לנמשל, ולא יוסיף להצביע על סטי' כביכול של האגודה.

דברים אלה שאנו נגשים לפרסם, מופנים גם לכמה וכמה מחברי אגודת ישראל ואוהדי, אשר אמנם נענים לקולות הקריאה של מנהיגות האגודה, ובדחילו ורחימו מקיימים הם את צווי גדולי הדור, אבל הצעקה הגדולה בה משמיעים התוקפים את ה„קושיא“ כאילו על סתירה בין המדיניות של האגודה של אז ושל היום, ה„קושיא“ הזאת מתגנבת במוחם ומטרידה אותם, ולפעמים הם עומדים תחת לחץ של המקשים. חוברת הסברה והבהרה זו תפתור להם שאין כאן לא סתירה ולא קושיא ולא פירכא אדרבה יש כאן עקביות נאמנה מתוך זהירות ופקחות להיסודות ולכיוון שמחוללי ומיסדי התנועה, גדולי התורה והמנהיגים הנאמנים הניחו עוד בראשית המערכה, וכל הפוסל במומו פוסל, נטורי קרתא הם שנטשו את קו המערכה המחושב, ועברו למלחמה חסרת-טעם וטקטיקה, ונהפכו לשונאים שנאת חנם לתנועת אגדת ישראל הקדושה והטהורה.

* * *

אנו נטפלים כעת במיוחד אל ההתקפה האחרונה של נטורי קרתא בצורת חוברת המכנים אותה „קץ המערכה“

בחוברת זו עמלים הם להוכיח כי בהצטרפות אגודת ישראל למועצה הדתית בא הקץ להמערכה ההיסטורית עם החפשים החוברת מכילה ברובה הגדול ציטטות מהמערכה עם ועד הלאומי ועם הרבנות הראשית וכו', ועוד דברי פולמוס בשפתם הדמגוגית הידועה.

לפיכך נזדקק גם אנו אל העבר ההוא, אבל אין אנו מתכווננים לכתוב כאן היסטורי, וכמו"כ אין אנו רוצים להכנס בוכוח פולמוסי עם נטורי קרתא.

אנו רק נעביר לפני הקורא סקירה תמציתית על הקורות, ביחוד על המפנים, בדברי ימי' של המערכה בין החרדים לבין החפשים וגרוריהם כאן בירושלים, ובפתח דברינו נגדיר בקצרה את ההתבדלות, כפי שהבינו אותה גאוני ומצוקי ארץ והמנהיגים הברוכים, מיסדי התנועה של אגדת ישראל והעדה החרדית כאן בירושלם תוב"א.

התבדלות מה היא?

ואיך הבינו אותה מיסדי אגודת ישראל והעדה

שיטת ההתבדלות, ע"י הקמת קהלות נפרדות, יסודה היא עפ"י מרן החתם סופר זיע"א, שיטה זו נחרתה עמוק עמוק בקרבנו, ואינה זקוקה איפוא להסברים נוספים.

וכמה שנוגע לנו בארה"ק, הלא חייבו את ההתבדלות גם כל גדולי ישראל בעולם כלו, שהצטרפו לצו היציאה מועד הלאומי, גם אלו שלא עשו כזאת בקהלותיהם, כי כאן ערכו החפשים מלכתחלה את חוקת הקהלות בלי כל הכרה בסמכות התורה, וכל הצטרפות אל הקהלה שלהם, ה' בבחינת מרים יד בתורת משה.

אולם זה ברור, כי התבדלות צריכה להיות התבדלות במציאות כמשמעה של המלה, היינו להבדל למעשה מזה שצריכים להתבדל, ובגידון דידן, היתה אז לפני קום המדינה, התבדלות מציאותית, הצהרנו על יציאתנו מהקהלה של ועד הלאומי, לא היינו כפופים אליהם, לא שלמנו להם מסים, ולא נזדקקנו לשרותם ויסדנו בשבילנו קהלה נפרדת, ואם כי בלי הכרה לחיוב, לא יכולנו לגבות מסים, אבל עכ"פ לא שלמנו לוועד הלאומי כל מס.

אבל אם התבדלות במציאות אי אפשר, הרי לא תהי
 זאת התבדלות גם כשעומדים וצווחים כל היום, ^{אוצר החכמה} אנו
 מתבדלים, בשעה שלמעשה אין התבדלות. ובגידון דידן,
 המדינה, אנו משלמים מסים ואנו כפופים לחוקי כו' כו',
 לאחרי קום המדינה, שכלנו נהפכנו אוטומטית לנתיני
 המדינה, ¹²³⁴⁵⁶⁷ אנו משלמים מסים ואנו כפופים לחוקי כו' כו',
 מה שייך איפוא התבדלות, והאם מי שאינו הולך לבחירות
 מתבדל הוא משלטון המדינה? והאם חדל משום כך להיות
 כפוף לחוקי ולשלם מס, בהתבדלות מדומה כזאת מגדילים
 רק את השונא האומר לבלע את הקדש.

ואותו הדבר גם בנוגע לעיריות, שתמיד, גם לפני קום
 המדינה, מאז שהוקמו ע"י שלטון המנדט עיריות, הלכנו
 לבחירות, גם עשינו הסכמי מועמדים עם מפלגות החפשים,
 אנו הסכמנו למועמדיהם באיזור פלוני והם בחרו את
 נציגינו באיזור אלמוני, ונציגינו ישבו בעירי' יחד עם
 נציגי החפשים.

וכיום שאינו קיים עוד המושג של „קהלה" בכלל,
 כי השרותים של קהלה מוגשים ע"י זרוע של העירי',
 בהשראת משרד, הדתות, הנקרא „מועצה דתית" — מה
 שייך כאן התבדלות? השרותים של המועצה הדתית הלא
 ניוונים מהמסים שלנו, וכשם שאין התבדלות מעשית
 מהכנסת והעיריות כך אין התבדלות מזרועותיהן המבצעות,
 שאת מהן היא המועצה הדתית.

(ומה שנוגע לשרותים הדתיים המיוחדים לקהל חברי

תנועת אגדת ישראל, עוד נשוב לדבר להלן בפרק המטפל
ברבנות הראשית וועד הרבנים של אגדת ישראל).

בדברנו על דרכה המדינית של אגדת ישראל בתקופת
ממשלת המנדט יש לציין כי בראשית שלטון המנדט הבריטי
והקמת הסוכנות היהודית, שנדמה הי' אז, כי סוכנות זו
היא זרוע ממשלתי — חתרה אגדת ישראל בכל כחה
לייצג את עצמה בסוכנות זו, כאשר נבאר עוד ביתר
ביאור להלן בפרק הבא.

זאת וגם זאת, גם אז מראשית תקופת שלטון המנדט
הבריטי ועד סופו, אם כי קיימנו אז קהלה נפרדת מהקהלה
של ועד הלאומי, היינו גם משתפים פעולה מפעם לפעם
עם הוועד הלאומי בענינים הנוגעים לכלל ומבלי שתהי'
בהם שאלות עקרוניות. ולכתחלה, טרם נטו"ק התארגנה,
לא היתה כל התנגדות לשתופי פעולה הללו, ואחרי שנטו"ק
נתארגנה, צעקה גם אז בקולי קולות, ולפעמים, גם הצליחו
לסכל את נסיון השתוף, ומכיון שהחלטנו לא להכנס בפולמוס
עם נטו"ק, לא נחטט בצורת ואמצעי התנגדותם גם אז
גם היום.

שתופי פעולה אלו נבעו ג"כ מההבנה הנכונה בשיטת
ההתבדלות, כי ההתבדלות צריכה להיות ראשית ראוי'
לשמה, היינו התבדלות מציאותית ומעשית, והיא צריכה
להיות גם תועלתית, אם לתועלת הבעי' הכללית הנוגעת
גם להתבדלים, נחוץ שתוף פעולה אין להמנע מזה, אף

שיש אפשרות לא לשתף פעולה, כי סו"ס שותפות איננה אחדות, והרבה דברים נאמרו ונכתבו על גליונות כלי מבטאה של תנועת אגדת ישראל בירושלם השבועון „הול ישראל“.

הסיכום הוא: „קהלות נפרדות“ עם שתוף פעולה הכרחי או תועלתי בענינים כלליים בלתי עקרוניים — כן, והתבדלות שדוף התוכן של התבדלות — לא. זוהי מדיניותה של אגדת ישראל כעת וזאת בדיוק היתה גם המדיניות של אגדת ישראל, וגם של העדה החרדית בהתיסדותם.

ובכדי לאמת ולהוכיח את דברינו, נשוב אל ראשית ההתיסדות של אגדת ישראל והעדה החרדית בירושלם, לפני יותר מארבעים שנה, ונציין בקצרה ובקוים כלליים את השתלשלות המאורעות והתפתחותם.

קורות המערכה

(א) יסוד העדה וראשית המאבק

ארצנו הק' נכבשה בשנת תרע"ח ע"י הבריטים, ולאחר מכן, מסר „חבר הלאומים" דאז (כדוגמת האומות המאוחדות של היום) את המנדט למשול בארץ, לממשלת בריטניה, ששלחה לארץ „נציב עליון" כראש השלטון המנדטורי.

חבר הלאומים, במסרו את המנדט לבריטניה, הטיל עלי' לכוון „סוכנות-יהודית", גוף סמכותי מוכר ליד הממשלה המנדטורית לעזור בהגשמת „הצהרת בלפור" הידועה, להקים בית לאומי יהודי בארץ ישראל.

ארגון הסוכנות היהודית הוטל אז ע"י חבר הלאומי וממשלת בריטניה, על הסתדרות הציונית, בתנאי מפורש לשתף בה את כל חלקי העם הישראלי.

ובינתיים החלו החפשים בירושלם יחד עם העדות המזרחיות, ונלוו אליהם גם המתונים מבין היהדות החרדית האשכנזית — לכוון את הקהלה בירושלם, תחת שם „ועד העיר ליהודי ירושלם".

קמו אז עסקנים חרדים חרוצים ונאמנים, ובראשם
הני תרי צנתרי דדהבא הגאון הנודע רבי יצחק ירוחם
דיסקין זצ"ל ומרן הגאון רבי יוסף חיים זונגפלד זצ"ל
והכריזו על התכונות קהלה נפרדת, ויסדו את העדה
החרדית בשם „ועד העיר לקהלות האשכנזים“. ומרן הגרי"ח
זונגפלד זצ"ל הוכתר לרב העדה, כן הרכיבו בד"צ מגדולי
התורה והמאבק החל.

אוצר החכמה

(ב) יסוד אגודת ישראל, והופעת הפרופ' דיהן ז"ל.

המאבק להכרת ועד העיר האשכנזי בראשיתו הי' קשה ¹²³⁴⁵⁶⁷מאד וכמעט מיואש, כאמור, החפשים, אם כי היו אז
במיעוט, נצטרפו אליהם כל עדות המזרח, ונוסף אליהם
חלק ניכר וחשוב מבין המתונים שבעדה האשכנזית יחד
עם כמה רבנים ודיינים חשובים, וכלם התאחדו תחת „ועד
העיר ליהודי ירושלים“ שלחם בחרף נפש נגד ועד העיר
האשכנזי, הנציב-העליון, ויחד אתו מזכיר המשפטים
(שניהם יהודים מאנגלי') עמדו לצד „ועד העיר ליהודי
ירושלים“ ובכל מלוא סמכותם סרבו להכיר בוועד העיר
האשכנזי, או אפי' לשחרר את היהודים החרדים הרוצים
בכך, משלטונו של הועד ההוא אז, ואח"כ, עם עריכת
„חוקת הקהלות“ מן הועד הלאומי.

ועד העיר האשכנזי פנה אז בבקשת עזרה לאגודת
ישראל בגולה, שגם היא היתה בראשית התארגנותה, ל-

אחרי מלחמת העולם הראשונה וזו נענתה תיכף, ובירושלם
נתיסדה אז הסתדרות אגודת ישראל, וכאמור לעיל, היתה
האגודה והעדה החרדית היינו הך, והמאבק להכרת העדה
הנפרדת בירושלם נטש איפוא בארץ ובחו"ל.

הופיע אז בירושלם הפרופיסור הנודע ר' יעקב ישראל
דיהן מהולנד ז"ל, אישיות גדולה ורב ההשפעה, והוא
העמיד את עצמו לשרות היהדות החרדית המאורגנת באגדת
ישראל והעדה החרדית, בידע המשפטי שלו ובכשרון
הדיפלומטי שהי' מתונן בו במדה רבה, הדריך את מנהיגי
היהדות החרדית, ובעוז רוחו ומרצו הגדול עודד אותם
במאבקם הקשה נגד הממשלה והקהלה של הציונים וכו'.
והוא העביר את המאבק גם לממשלה המרכזית בלונדון
וגם לחבר הלאומים בג'ניבה.

(ג) המאבק לייצוג בסוכנות היהודית.

ובעת ועונה אחת עם התחלת המערכה לכינון והכרת
העדה הנפרדת, התחילה אגודת ישראל והעדה החרדית
לדרוש את צירוף נציגי' לסוכנות היהודית. שכאמור, מסרו
חבר הלאומים והממשלה המנדטורית את יפוי הכח להסתדרות
הציונית להקים את הסוכנות היהודית, בתנאי לצרף את
כל חלקי עם ישראל בתוך סוכנות זו.

המתבוללים באמריקה, בראשות סטיפן ווייז והשופט
ברנדייס, דרשו את צירופם לסוכנות, ונענו תיכף לחיוב.

אולם את אגודת ישראל סרבו הציונים בכל תוקף לצרף, והמאבק מסביב לזה נמשך זמן רב ושוב בהדרכתו של ד"ר דיהן ז"ל.

הגיע אז לארץ לורד גורטקליף, לורד מפורסם בעל השפעה עצומה בבירת בריטניה, הלכה אליו משלחת מטעם אגודת ישראל והעדה, המשלחת היתה מורכבת מהרב משה ליב ברנשטיין ז"ל, יו"ר העדה, הרה"ג ר' ראובן שלמה יונגריין ז"ל מנהל העדה, ונלוו אליהם ד"ר דיהן ז"ל. משלחת זו ביקשה התערבות הלורד לאלץ את הסדרות הציונית לצרף ביאת כח מתאימה מאגודת ישראל לסוכנות היהודית שהיתה מורכבת אז רק מהציונים הכלליים, מפא"י, המתבוללים, והמזרחי, ושתפקידה הי' לעזור בהגשמת הצהרת בלפור להקים באר"י בית לאומי לישראל.

אחרי הביקור הזה, קמה סערה נוראה נגד אגודת ישראל והעדה, העתונות התקיפה בחריפות את ה"מלשינות" הזאת. כפי שקראו את זה, חמומי ראש התנפלו על הרב רמ"ל ברנשטיין ופצעוהו קשה בראשו, קבוצה של בריונים באה במרוכז לבית מדרש החסידים בבתי אונגריין ורצו להכות את הרה"ג ר' ראובן שלמה יונגריין שהתחמק מביהמ"ד וניצל עי"כ, ולבסוף גם רצחו את ד"ר דיהן ז"ל.

גם החרדים המתונים הצטרפו למקהלת התוקפים, והמצב הי' כל כך חמור שהאגודאים לא יכלו להתפלל בכמה בתי כנסיות, מפני שקראו אחריהם מלשינים בוגדים

וכו', כי העתונות הפיצה ידיעה כוזבת כאילו הביעה המשלחת את התנגדות היהדות החרדית לבית לאומי באר"י אולם למעשה ביקשו אז שתינתן לאגודת ישראל ייצוג בסוכנות היהודית, וזה הי' גם תוכן התזכיר שהוגש אל לורד נורטקליף.

לאגדת ישראל והעדה הי' אז רק הירחון התורני „קול ישראל" שבסופו היו גם מאמרים וידיעות לעניני השעה, וגם הירחון הזה הופיע לסרוגין מחוסר אמצעים וכמובן שלא הי' בכח שופר זעיר וחלש כזה להשקיט את הסערה.

קרה גם ועורך „דואר היום" (עתון יומי בלתי תלוי נפוץ שהופיע אז) מר איתמר בן-אבי, התפכח קצת והחליט להטות אוזן מה בפי המותקפים, הוא פנה אז מעל עתונו בשאלה גלוי' למרן הגרי"ח זוננפלד ז"ל, והזכיר תשובתו המחוכמת והקולעת של הגריח"ז ז"ל לועדה מטעם חבר הלאומים שבאה לארץ עוד לפני מסירת המנדט לבריטניה, לחקור על אפשרות הגשמת „הצהרת בלפור". חברי הועדה שאלו אז את הגריח"ז ז"ל. איך מתאר לעצמו שארץ קטנה כזו תרכז בתוכה את שבע עשרה מיליון היהודים אשר בתפוצות. ענה אז הגריח"ז „אמא אינה מתאוננת אף פעם על צפיפות בהקבץ בני' לביתה".

מר בן-אבי בשאלה הגלוי' שלו, אחרי הזכירו את

התשובה הזאת שואל. אם נשתנתה יחסו לארץ ישראל
ולעליות היהודים אלי?

מרן זצ"ל מסר אז את הצהרתו הידועה שנתפרסמה
בדואר היום, וגם בירחון „קול ישראל” ג—ה כסלו —
שבט תרפ"ב.

וזו לשונה של ההצהרה.

תשובה ג' ו' /

המשלחת שהתיצבה בשם היהודים החרדים לפני לורד
נורטקליף הלכה בפקודתי הם מסרו לו תזכיר בכתב
ערוך מאת ועד העיר האשכנזי, גם הדברים שדברו שם בעל
פה היו דברים הצריכים להאמר.

התיחסותי החיובית לשאלת התגשמות הישוב היהודי
בארץ ישראל לא נשתנתה במאום. אני עומד על אותה השקפה
כלפני שנתיים וכמאז ומעולם, והתמסרותי להרעיון הקדוש
של ישוב ארצנו הקדושה הנובעת ממקור תורתנו הקדושה
לא נחלש ח"ו אצלי בכל שהוא.

אנחנו החרדים לדבר ה' חובבים את הישוב ומוסרים
את נפשותינו עליו מאז ועד היום, אלא שחפצים אנו שהישוב
בארץ ישראל, עכ"פ החרדי, יהי אפשר לו להתפתח על יסוד
החק הצודק הנותן חופש גמור לכל העדות ודתות למען
יוכל לשמור את התורה והמצוה כרצונו ושאיפתו.

בהדברים שנדברו עם לורד נורטקליף הי' אפשר להכיר רק התנגדות לחפץ השלטון של הציונים לכבוש את הקהלות ולנהל אותנו בשבט מושלים נגד רצוננו והשקפתנו.

המשלחת הנכבדה השתתפה בדברי' בהמחאה הכללית של אגדת ישראל העולמית נגד היפוי־כח שהציונים לוקחים לעצמם להתיצב לפני הממשלה כבאי־כח כל ישראל שעיי"כ נשללת לע"ע זכות ביאת כח החרדים בהסוכנות היהודית בנוגע לארץ ישראל.

ונחזור בקצירת אומר תעודת ישראל קיום תוה"ק והמצות אשר כל דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, והמה אושר הגוף והנפש לכלל ופרט והמקום המיוחד חבל נחלתו ככתוב (תהלים ק"ה י"א) לאמר לך וכו', חבל נחלתכם", ומפני חטאינו גלינו מארצנו, וע"י התעוררות בתשובה שלמה נזכה לרחמי שמים להתקיים עלינו ובא לציון וכו' ולשבי פשע וכו' ואני זאת בריתי וכו', כעתירת לב ונפש המחכה, הבעה"ח.

הק' יוסף חיים זאננענפעלד

מאורע עצום זה מסביב לביקור אצל הלורד נורטקליף הבשילה אצל מנהיגי אגדת ישראל והעדה את ההחלטה להפוך את הירחון קול ישראל לשבועון, וביום כ"ד אדר תרפ"ב הופיע הגליון הראשון.

ובעמוד הראשון, לצד קריאת גאוני ליטא להצטרף אל אגדת ישראל שבין החתומים עליו היו החפץ-חיים,

הגר"ע גרודזינסקי, הגרב"ד לייבוביץ, הגרא"ב וסרמן
הגר"ש שקאפ זי"ע ועוד, לצד הקריאה הזאת, אנא קראו
את ההצהרה הגלוי' של הנהלת אגודת ישראל ירושלם.

הצהרה גלויה

„אגודת־ישראל“ המקיפה רוב היהודים החרדים בארצות
אירופה, חדורה מההכרה כי הכרת ההנהלה הציונית
ב„הסוכנות היהודית“ בתור באת כח היחידית של כלל
ישראל היא קפוח זכות של החלק היותר חשוב מהעם
היהודי, החרדים, שכל משאת־נפשם היא הגדלת הישוב
היהודי בארץ ישראל, אי אפשר להם להסכים למסור את
הנהלת הישוב ופתרון שאלותיו וסדור הקהלות לידי הציונים
לבדם, מלבד הסכנה להדת וקפוח הזכות שהם מוצאים
בזה, מרגישים הם בזה גם סכנה להתפתחות הישוב, כי
מצב כזה שולל את האפשרות מיהודי חרד לעלות לארץ
ישראל.

מפני כן מתאמצת אגודת ישראל מיום הוסדה, להשיג
את חלקה הראוי לה בביאת כח העם היהודי „בהסוכנות
היהודית“ בדרישתה זו נסתה בתחלה לפנות אל ההנהלה
הציונית עצמה, בתקוה כי יהי אפשר למצוא דרך שיח,
לעבודה ישובית משותפת, ולבוא לידי הסכמה בתוך מחננו
עצמה.

ההנהלה הציונית לא התחשבה לצערנו עם הדרישה הזאת, ולא נאותה להוציא חלק מרסן השלטון אשר בידה, ומפני כך נאלצה הסתדרות האגודה לבקש את זכותה אצל הממשלה בעלת המנדט, ההנהלה הציונית אמנם חשבה להפחיד את האגודה, בצעקות הידועות, מלשינים, בוגדים, ומאמרים ותלגרמים ברוח זה נתפרסמו בתר"ף עתוני' אך האגודה בידעה את צדקתה, המשיכה בלי רתוי את תביעתה זו, ולקהל היהודי העולמי התברר תיכף פירושן של האיומים וההתנפלויות של הציונים, ומאז ועד היום, מתקדמת האגודה על דרך השגת זכותה זו, ואינה פוסקת מלהכריז על זה בכל הזדמנות אפשרית.

כשבקר לורד נורטקליף את ארצנו, אותו הלורד שהתפרסם בעתונים הציוניים בתור אוהב ישראל מסרה אגדת ישראל המקומית יפוי כח להמשלחת שהלכה בשם החרדים להשתתף בדרישת אגדת ישראל העולמית ולבקש ע"ז השפעת הלורד הנכבד, גם פה מצאה ההנהלה הציונית ומוסדי' ותומכי' עילה להתנפל באותן המלים היפות מלשינות בגידה וכו' וכו' אך גם פה יקבלו תשובתם הברורה: בוז לאמצעים כאלה, לא בזה תניאו את החרדים מלהתעניין בגורל ארץ ישראל וישובה, לא בזה תחניקו את קול רבבות אלפי ישראל המשתוקקים לרצות אבני' ולחונן עפרה, „אגודת ישראל" תורסיף להגן על זכויותי' ולא תתן בשו"א לחסום בפני החרדים את אפשרות ההתישבות בארצנו הק', בע"ה הצלח נצליח

למצוא את זכותנו, ולסדר את חיינו הדתיים מבלי כל כפי' והשפעה מאנשים שאינם רצויים לנו.

עלה נעלה בע"ה ודגל התורה והדת בידנו.

הנהלת אגודת ישראל

גם אגדת ישראל בפולין (שנקראה אז בשם „שלומי אמוני ישראל“) הכריזה בוועידתה השני' על דרישה זו של צרוף אגדת ישראל לסוכנות היהודית, כפי שאנו קוראים בגליון ב' של קול ישראל שהופיע ביום ב' ניסן תרפ"ב.

בהחלטות הועדה השני' של אגודת שלומי אמוני ישראל בפולניה: הועידה מצהירה פה אחד שהיהדות החרדית שיש לה להתענינות הכי גדולה בתחיתה של ארץ ישראל ושתהי' שם תמיד בהמוני' רוב מנין, יש לה בשביל זה הזכות לביאת כח פרופורציונית מתאימה בכל הארגונים הרשמיים שכבר נוצרו ושיוצרו בעתיד, במטרה לסדר ולארגן את הישוב היהודי בארץ ישראל בין בצורת הסוכנות היהודית ובין באיזו צורה שתהי'.

ושמא יאמר מי שהוא שכל זה דרשה אגדת ישראל, אבל לא ועד העיר האשכנזי, הבה ונקרא מה שכתוב הי' בתוך התזכיר של „ועד העיר לקהלת האשכנזים“ אל חבר הלאומים, שהתפרסם בקול ישראל גליון ג' שהופיע ביום ט' ניסן תרפ"ב.

א) הצעד הראשון אשר על ידו הובלט החפץ הטוב לגשם את ההצהרה הנכבדה, הוא ההכרה בהנחיות לתת לעם ישראל באות כח רשמית בהנהלת והתפתחות הארץ, אולם בתנאי המנדט הוכרה ההנהלה הציונית כבאת כח כלל ישראל ועל זה עלינו להעיר את מע"כ כי בערך מיליון יהודים חרדים אשר מפני השקפות דתיות מצאו לנחוץ להסתדר בפני עצמם תחת דגל „אגודת ישראל” אינם מכירים את ההנהלה הציונית לבאת כחם הם, ונמצא שחלק היותר גדול והיותר חשוב בעם ישראל נקפח זכותו בהסוכנות היהודית של ארה"ק, ולבד מה שקפוח זכות חלק חשוב מעם ישראל מתנגד להיסודות היותר פרימיטיביים של הצדק והיושר, הרי זה שולל במדה ידועה את האפשרות של השתתפות חלק זה בעבודה הישוב ועלול לעכב הרבה בעד התפתחותו ע"י חרדים, וכו'. אנו מבקשים איפוא מאספתכם הנכבדה לתקן את הסעיף הזה באופן מתאים לדרישת ורצון כל חלקי העם היהודי אשר קבל את זכותו בהצהרת בלפור לשתף את אגודת ישראל כביאת כח בהסוכנות היהודית.

ולבסוף דברים קצרים וברורים מפי מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל אל מר בנטוביטש מזכיר המשפטים של ממשלת המנדט, בבקרו בבית מרן ז"ל.

וככה אנו קוראים בכתבה על ביקור זה בגליון ה' של „קול ישראל” שהופיע ביום כ"ג ניסן תרפ"ב:

...בהמשך הדברים באר מרן הגאב"ד כי רק חפש

אגודת ישראל

הקהלות הגמור יתן אפשרות לבעלי הזרמים השונים לעבוד יחד, עבודות משותפות כלליות לטובת הצבור היהודי, וכי אך שתוף „אגודת ישראל” ב„הסוכנות היהודית” יאפשר

אגודת ישראל

השתתפות כללות ישראל בהתפתחות ישוב ארץ ישראל.

דבריו הקצרים והבהירים של מרן ז"ל מבהירים ללא כל צל של ספק, או משמעות של תרי אנפין, כי היציאה מהקהלה החפשית ואי-תלות במוסדותי ואפילו בהרבנות שלה חובה היא אבל יחד עם היציאה והפרישה, אפשר וגם צריכים „לעבוד יחד עבודות משותפות כלליות לטובת הצבור היהודי” וכמו כן במקום שהיציאה אי אפשר יש לחתור בכל עוז להיות מיוצגים כראוי.

ולכן הלכו תמיד מנהיגי האגודה והעדה בעקבות ההבהרה הזאת של מרן שליט"א, ולמרות היציאה מועד הלאומי שיתפו פעולה במקרים רבים בענינים כלליים שעלו על הפרק.

ולכן חתרו בכל עוז להיות מיוצג בסוכנות-היהודית אז כאשר נדמה הי' כי סוכנות זו היא זרוע ממשלתית, שאי אפשר להבדל ממנה, ורק במשך הזמן, שהתברר כי סוכנות זו אינה סמכותית במובן ממשלתי אלא רק ביאת-כח גרידא, חדלו לחתור להיות מיוצג בה, אבל עכ"פ עד שהתברר, חתרנו בכל עוז להיות מיוצר בסוכנות היהודית.

ולכן השתתפו תמיד בבחירות לעיריות ושלחו שם נציגיהם.

וענין זה של שתוף פעולה עם הקהלה החפשית כתוב הי' מפורש בתקנון של „ועד העיר האשכנזי" תקנון שערכו המיסדים ובראשם רבותינו הק' גאוני ומצוקי ארץ הק' הגרי"י דיסקין והגרי"ח זוננפלד זיע"א.

ולכן הלכה העדה יד ביד עם האגודה במסלול זה, עד שנכבשה העדה ע"י גטורי קרתא שהפכו את הקערה על פי' שינו את התקנות כו' וכו'.

(ד) הפטי' — ומי הם אשר פטו.

כאמור, הבינו ונהגו גם מנהיגי העדה החרדית במדיניות זו של התבדלות כג"ל.

אבל כל זה הי' אז טרם התגבשה הצמרת הידועה של גטורי קרתא; מהם עוד טרם נולדו, מהם עודם ילדים מטפחים באשפה, ומהם, אם כי היו כבר מבוגרים, או שלא ענינה אותם בכלל—ה„אידישקייט" (במרכאות), או שהיו חיילים מן השורה חברים או חברי הועד של צעירי אגדת ישראל" פלוגת מחץ מפורסמת של תנועת אגודת ישראל בירושלם, שעמדו למשמעתם של מנהיגי אגודת ישראל מבלי להרהר כלל אחרי מעשיהם.

וכדאי לציין כי אחרי מאורעות תרפ"ט באה צעירי אגדת ישראל במגע עם המפלגות החפשיות,

ביחוד עם מפא"י, ביסוד „ההגנה" ומספר מסוים של חברי צאג"י נכנסו לההגנה.

אין אנו כותבים כאן היסטורי וכאמור, אין ברצוננו להכנס בפולמוס עם נטורי קרתא לפיכך לא נזדקק לסבות, גורמים ומניעים להעובדא: כי בההנהגה של „צעירי אגודת ישראל" דאז, חדרו, בשנת תרצ"א בערך, כחות כאלה אשר הפכוה לפלוגה קצונית קנאית, הפריזה על המדה בפעולות ההתנגדות להחרדים המתונים ורבניהם שהיו בועד הלאומי, והחלו גם להתנגד ולהפריע למנהיגות האגודה והעדה במקרים של שתוף פעולה עם הועד הלאומי, ומשום כך באו בכמה מקרים לידי התנגשות עם מנהיגי האגודה ועם מנהלי העדה.

ולאור הצהרותיו המפורשות והברורות של מרן הגרי"ח זונגפלד המובאות לעיל, ולאור התקנות של ועד העיר האשכנזי המאפשר שתוף פעולה בענינים כלליים, ישפוט הקהל מי הם אשר סטו מהדרך והשיטה הסלולה, מנהיגי העדה ששיתפו פעולה עם הועד הלאומי במקרים מסוימים, או אלה שהתנגדו לזה.

(ה) עלית הגרי"צ רושינסקי על כסא הרבנות.

באדר שנת תרצ"ב כבו המאורות ומרן הגרי"ח זונגפלד זיע"א עלה בסערה השמימה, נסע למנוחות ואותנו עזב

לאנחות, ולאחרי שנה וחצי, באלול תרצ"ג עלה על כסאו
מרן הגרי"צ דושינסקי זיע"א.

ובינתיים התגברה פעילותם הקיצונית של צעירי אגדת
ישראל, למורת רוח מנהיגי האגודה והעדה, וידועים הם
דבריו של מרן הגרי"צ דושינסקי ז"ל בדרשתו הראשונה
בשבת שובה בראשית שנת תרצ"ד.

הוא באר אז את הפסוק (וילך כ"ה כ"ז) הן בעודני
חי עמכם היום ממרים הייתם עם ה', אף כי אחרי מותי
— הן בעודני (אני משה שקבל תורה מסיני) חי עמכם
היום (ואתם יכולים לשאול ממני הלכה פסוקה) ממרים
הייתם „עם" ה' (אתם ממרים את פי ה' למען כבוד שמים,
לפי דעתכם) אף כי אחרי מותי, (דאז תוכלו לומר שכך
הייתי פוסק גם אני).

(ו) פירוק צעירי אגודת ישראל והתרכמות נטורי קרתא.

זה הי' בשנת תרצ"ד בערך והנציב העליון (המושל
על הארץ מטעם הממשלה הבריטית) התערב בכל יח
השפעתו בענין הרבנות של שתי הקהלות של ועד הלאומי
ושל העדה החרדית, ונפתח מו"מ על יצירת גג-מקשר בין
שתי מוסדות של הרבנות. מנהיגי אגודת ישראל והעדה,
בידיעתו והסכמתו המפורשת של מרן הגרי"צ דושינסקי
ז"ל, נכנסו בכל הרצינות אל המו"מ הזה.

הידיעה הודלפה אל הרחוב, וקמה התנגדות חריפה שאורגנה ע"י הקיצונים בצעירי אגדת ישראל, זמן מה עמדו מרן ז"ל ומנהיגי אגדת ישראל נגד לחץ זה, אבל לבסוף נכנעו והמו"מ הופסק.

מנהיגי האגודה האשימו בהדלפה זו את יו"ר צעירי אגדת ישראל שהי' משתתף בישיבות המרכז כמשקיף מטעם צאג"י, וכתוצאה מהאשמה זו לא הרשו לו עוד להיות נוכח בישיבות המרכז.

ובימים ההם פרסמו שנים מהקנאים הללו כתב פלסתר נגד הרב הראשי של ועד הלאומי, תוכנו ושפתו הי' למטה מכל בקורת ונשא אופי של התנפלות גסה ומכוערת.

כרגיל, הוטלה האשמה של שערורי' זו על האגודה כולה, מצא אז מנהיגה הבלתי נשכח של אגדת ישראל, הרב משה בלוי זצ"ל, עוזו בנפשו, ופרסם הודעה ב"קול ישראל" כי שנים אלו שפרסמו את כתב הפלסתר הוצאו משורות אגודת ישראל.

תיכף לאחר שני המקרים הללו התפרקה צעירי אגדת ישראל, והקיצונים שבה התארגנו מלכתחלה תחת שם "חברת החיים" ואח"כ העניקו לעצמם את השם של "נטורי קרתא", הם עזבו אז את האגודה לנפשה והחלו להתבצר בהעדה, ואמנם גם הצליחו במדה מסוימת לחדור בה, ומאז החלו החכוכים בתוך כתלי העדה.

„נטורי קרתא“ אינה גוף מאורגן באיזו צורה שהיא, אין לה תקנון כל שהוא; לא בחירות ולא הנהלה, גם לא חברים מוכרים, זאת היא צמרת של עסקנים שמצאו ביניהם שפה משותפת, לקחו להם שם של איזה חברה שאורגנה פעם ללחום נגד „כופר הישוב“ שהועד הלאומי ניסה להטיל על הצבור כלו, ועם ביטול הנסיון הזה בטלה למעשה החברה הזאת, והצמרת הזאת לקחה לעצמה את השם הזה.

אין אף אישיות תורנית מוכרת אחת שתודה אתם, עכ"פ בפרהסיא, ואין הם נזקקים לאף סמכות תורתית איזו שהיא, בכל הנוגע לשטח התקפותיהם.

וידועה היא לכל העובדא, כי הגה"צ האדמו"ר מסטמור שליט"א, שהם הכתירוהו לרבה הראשי של העדה החרדית, מסר לידם נוסח על איסור ההשתתפות בבחירות לכנסת, ולא הזכיר שם את הבחירות לעיריות, דבר שגם הוא מתיר, הכניסו הם על דעת עצמם גם את הבחירות לעיריות, ורק התנגדותו התקיפה של הגה"צ האדמו"ר מסטמור שליט"א אילץ אותם להדפיס שוב פעם את הנוסח המקורי מבלי שיזכר שם איסור להשתתפות בבחירות לעירי.

(ז) כבוש העדה ע"י נטורי קרתא

שנים עברו וצמיחתו של הצורר היטלר ימ"ש התגברה, אז עלו לארץ כמה ממנהיגי אגודת ישראל בתפוצות, וגם

הם לא היתה דעתם נוחה מהשותפות ההדוקה הזאת שהאגודה והעדה יהיו תחת קורת גג אחד, ומגהלה של האגודה יהי' באותה שעה גם מנהל העדה, שהקנאים חדרו אלי'.

ואמנם עברה האגודה בימים ההם לבנין אחר, אבל בני ירושלם הותיקים לא רצו בשום אופן להפקיר את העדה בידי נטורי קרתא. ככה נמשך המאבק הפנימי עד לבחירות העדה החרדית שהתקיימה בשנת תש"ה, וע"י תכסיסים שונים מכל הצדדים המתנגדים להשותפות הזאת, נכבשה העדה כלה בידי הצמרת של נטורי קרתא.

בחירות אלו נערכו תיכף לאחר המאורעות העגומים במחנה היהדות החרדית, מסביב להקמת ועדה לעזרה סוציאלית משותפת בין אגדת ישראל ובין הוועד הלאומי. הועדה הזאת הוקמה תחת לחץ הממשלה המנדטורית על ועד הלאומי שלידו מסרה הממשלה את התקציב לעזרה סוציאלית.

גם במקרה זה כמו במקרים אחרים, נעשה הדבר בידיעתו והסכמתו המפורשת של מרן הגר"צ דושינסקי ז"ל, ונטורי קרתא, כדרךם תמיד, הסתערו על התחנה לעזרה סוציאלית של הועדה המשותפת ועל הפקיד האגודאי שהחל לעבוד בה, יום יום היו שערוריות רחוב מצערות מאד, אולם לא הועילה במקרה זה הסתערותם, והועדה הוסיפה להתקיים ולעבוד את עבודתה.

אבל השערוריות הללו הרבו להעמיק את הקרע בין
אגדת ישראל והצמרת - של נטו"ק שהעפילה בכל כחה
לכבוש את העדה, ורבו משום כך המחייבים את הפירוד
המנהלתי בין העדה והאגודה.

והצמרת של נטו"ק, לאחר ששבשה כליל את העדה,
לא רעדה ידם ולא נקף מצפונם לשנות את התקנון היסודי
של ועד העיר האשכנזי, השמיטו את הסעיף המטפל
בהשתתפות עם מפלגות אחרות בענינים כלליים עקרוניים,
וכדי להתבצר בעדה ולהסיר את הפחד לתמיד, מפני
חדירת האגודה שוב להעדה, הכניסו בהתקנות סעיף האומר
לא פחות ולא יותר כי כל המחנך בנותיו בבית-יעקב
איננו יכול להיות נבחר בהנהלת העדה.

אין צורך להוסיף מלים בכדי לתת בטוי להזרות
המופלגת והמפתיעה (בטוי הכי עדין שמצאנו) בסעיף מוזר
זה, די לצטט שוב פעם: כל יהודי חרד לדבר ה' מחברי
העדה החרדית, אם נמצא בידו ה"פשע" שמוסר את בנותיו
לבית-יעקב, פסול הוא מלהיות נבחר בהנהלת העדה, שומו
שמים!

מי שינה איפוא את הקו המקובל, מי סטה מהמסלה
שסללו לנו אבותינו ורבותינו גאוני ומצוקי ארץ, אם לא
אלו ששינו תקנות, אם לא אלו שצעקו ככרוכיא על כל
נסיון לשתף פעולה בענינים כלליים.

ע"י תכסיסים כאלה הצליחו אנשי נטורי קרתא להשתלט

על העדה החרדית וגרשו מהעדה החרדית את המנהיג הגדול בענקים הרב משה בלוי זצ"ל ממיסדי ומניחי יסודות העדה החרדית.

(ה) נאמני אגודת ישראל

לאחרי כבוש העדה ע"י נטורי קרתא, נתעוררו כמה מעסקני' החרוצים של אגדת ישראל, שלא השלימו עם המצב הזה של פירוד גמור מהעדה והרבנות של העדה כו' כו', ביחוד חם לבם בקרבם על עלבוננו של המנהיג הדגול ענק הרוח בהיר המחשבה הלוחם האמיץ וחביב ההמונים הרב משה בלוי ז"ל יוצר ומיסד העדה והאגודה בירושלם גם יחד, בן ביתם ונאמנם של גדולי ישראל אשר לידיה האמונות מסרו מתוך בטחון גמור את ההנהגה של היהדות החרדית בירושלם.

את „האיש על העדה" הזה, אשר הבין וראה הנולד ולא רצה את הפירוד המסוכן בין העדה ובין האגודה, ובחר לעמוד מול החצים והבליסטראות של נטורי קרתא בתוך כתלי העדה, ובלבד לא להפריד בין הדבקים העדה והאגודה. את האיש הגדול הזה, גרשו מהעדה בלי כל נקיפת מצפון, ע"י להטוטי בחירות.

עסקנים נאמנים אלה התארגנו תחת שם „נאמני אגדת ישראל" הם יזמו ויצרו מפעלי חנוך וחזוק

לילדי הת"ת וכו', ארגנו את מיטב כחות התורה הצעירים ממבחר בני הישיבות, תחת שם „דגל תורה“ שע"י נאמני אגודת ישראל, ונעשו על ידם כמה נסיונות לקרב ולהתקרב אל הרבנות של העדה, ולמרות השתלטות נטו"ק על העדה רצו נאמני אג"י להמשיך הקשר עם הרבנות של העדה החרדית.

אולם הצמרת של נטורי-קרתא בכחה התוקפני והמרתיע, סכלה את כל הנסיונות להתזיק את הקשר לפחות עם הרבנות של העדה החרדית.

ט) תקומת המדינה

ביום ה' אייר תש"ח, כשהחייל האנגלי האחרון עזב את הארץ, התאספו מנהיגי המפלגות השונות בארץ והכריזו על קימת המדינה. הועד הלאומי שה"י בבחינת קהלה בוטל והוקמה הכנסת שחופפת בשלטונה על כל המדינה. וכשם שאין לצאת מהמדינה כן אין לצאת מהכנסת, מנהיגי אגדת ישראל, נאמנים לשיטתם הסלולה, החלו להאבק לביאת כח מתאימה בשלטון, בהתאם לכך השתתפה אגדת ישראל בממשלה הזמנית, ואחרי כן כשנערכו הבחירות יצאה ברשימה משלה והצבור החרדי על כל המוניו הלכו אל הקלפי.

מועצת גדולי התורה שאורגנה אז מחדש, והורכבה מגאוני וצדיקי הדור; רבנים, ראשי הישיבות הגדולות,

ואדמורי"ם מפורסמים, בראשות הגאון הנודע רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל — סמכו את ידיהם על ההשתתפות בבחירות וגם על הישיבה בממשלה עצמה.

וכמו אז עם כבוש הארץ ע"י הבריטים והתכוננות הסוכנות-היהודית, שחשבוה אז לזרוע ממשלתי להגשמת הצהרת בלפור — חתרו אגודת ישראל והעדה בהשראתו והשתתפותו הפעילה של מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, לביאת כח בסוכנות זו — כן גם עם קום המדינה הכניסה אגודת ישראל את באי כחה בכנסת ומלכתחלה גם בממשלה. רק אחרי כן כשקמו עוררין מבין כמה מגאוני הדור על הישיבה בממשלה, חדלו להשתתף בקואליציה הממשלתית ונשארו יושבים בכנסת.

ואמנם שונה בהרבה היא הישיבה בממשלה מן הישיבה בכנסת, ואם כי אין לזלזל בההשפעה של הישיבה בממשלה על התחוקה, ועל היחס והגישות לענינים לטובת היהדות החרדית, אבל אין הבדל בולט ומכריע בין ההשפעה של הישיבה בכנסת לבין הישיבה בממשלה במיעוט, ואין זאת מסלקת את החששות שהמחאות והצבעה-נגדית כלפי חוקים נגד התורה בישיבת הממשלה, אינם מסירים את האחריות הקולקטיבית על חוקים אלה.

(י) העיריות והמועצות הדתיות

כאמור עם קום המדינה בוטל המושג של „קהלה“ והעיריות הן שממלאות את שרותי הקהלה ע"י זרועות

מבצעות הנקראות מועצות דתיות, למועצות אלה מעניקה העיריה את התקציבים מתקציבה הכללי, זאת אומרת מכספי המסים שכלנו משלמים.

וכשם שהשתתפה היהדות החרדית תמיד בבחירות לעיריות ונציגי' ישבו בהן, כן גם עם קום המדינה השתתפה ומשתתפת היהדות החרדית המאורגנת באגד"י בעיריות, וברוב ערי הארץ נכנסו תיכף גם למועצות הדתיות.

גם בירושלים חתרה אגדת ישראל להכנס למועצה הדתית, ורק מפני קפוח בייצוג המספרי לא נכנסו עד כה, כי בזמן שבערים אחרות לא פחדה המפלגה השלטת במועצות הדתיות מפני הצטרפותם של סניפי אגדת ישראל, לא כן בירושלם, שכחה המספרי של אגדת ישראל הוא גדול, והצטרפותה של אגדת ישראל בייצוג מתאים המגיע לה לפי היחס המספרי, היתה ממעטת את השפעתה של אותה המפלגה, לכן השתמטה תמיד מלמלא את בקשת אגד"י לצרפה למועצה הדתית.

אבל לאמתו של דבר כשם שא"א להתבדל מהממשלה והעיריות, כך א"א להתבדל מהמועצות הדתיות הניזונות מתקציביהן הכוללות של העיריות המוקמות ע"י המסים שכל התושבים משלמים, ואין כל הגיון גם אין כל הצדקה לשלם מסים למפלגות אחרות לנצלם בכדי להרבות השפעתם על הצבור.

ואל לנו לשכוח גם זאת כי במוסד זה „המועצה הדתית” נתמלאו כל הדרישות שהוצגו בשעתם למיסדי ועד הלאומי, ע"י רבותינו הק' זיע"א; המועצה הדתית היא מוסד המכיר בסמכות התורה, הרוב הגדול שבה מחויב להיות מה-מפלגות הדתיות, ואפילו הנציגים מהמפלגות האחרות מ-חויבים להיות שומרי תורה, וכל שטח פעולתו הוא לשרותים הדתיים של הצבור.

ונטורי-קרתא בשלה, מרעיש עולמות נגד ההשתתפות בבחירות והישיבה בכנסת, ובעיריות. ובמועצות הדתיות.

והצבור החרדי ברבבותיו (כ"י) בשלהם, לא שמים לב לכל הצעקות, נענים להוראות גאוני ומצוקי ארץ ה-מטילים חובה קדושה להשתתף בבחירות, הולכים בדחילו ורחימו לקלפי, ונציגי אגודת ישראל בכנסת בולטים ו-מקומם ניכר לא לפי מספרם, אלא לפי העוז והאמיצות שבקדושה שהם מראים בהגבתם העירנית והתקיפה לכל העולה על הפרק בעבודת החקיקה של הכנסת שהם נגד רוח התורה, ולכל המתרחש בארץ בכלל על שטח היחסים לצבור החרדי בארץ.

(יא) גורם נוסף להתקפה

ההתקפה של נטורי קרתא על נסיון אגודת ישראל בירושלם להצטרף למועצה הדתית, מלבד העקביות שבה במלחמתם השיטתית עם אגודת ישראל.

מלבד זאת הי' כאן גורם אחר לגמרי והוא ה"פלירט" בין גטורי קרתא לבין פועלי אגודת ישראל, זו שהתמרדה בגלוי בסמכות העליונה של התנועה מועצת גדולי התורה.

המפלגה השלטת במועצה הדתית כן הסכימה לקבל את נציגיה המעטים של פא"י בירושלם, והם התבצרו בתוך המועצה והצליחו לנצל אותה במדה מקסימלית להגברת השפעתם על חרדי ירושלם, עד כדי כך שבשעה שמועצת גדולי התורה יצאה חוצץ נגדם בהכנסם לקואולצ'י הממ-שלטית, עלתה בידי פא"י לגייס מספר מסוים של מורי-הוראה בירושלם שיצאו להגן עליהם במדת מה.

ועתה עם נסיון ההצטרפות של אגודת ישראל למועצה הדתית, בידעם שהשפעתם תחוסל, הם מתאמצים להכשיל את ההצטרפות הזאת, ושוב עושים זאת ע"י גטורי-קרתא, מוסרים להם אינפורמצ'י, נכונית ובלתי נכונית, מדרבנים ומעודדים אותם, כי שפה משותפת יש ביניהם על שטח השנאה לאגודת ישראל ולמועצת גדולי התורה.

יב) ועוד עובדא מאלפת :

בירושלם התארגן ארגון בשם "פאג"י" התארגנותו היתה מכוונת נגד פא"י שהחלה כבר מאז להתמרד, הארגון הזה החל בפעולות קונסטרוקטיביות ורכש את אהדת ה-תנועה, כן הי' נאמן למנהיגות התנועה.

אולם עם הבחירות לכנסת הראשונה נפלה מחלוקת

בין ארגון זה לבין מנהיגות אגדת ישראל, והם יצאו ב-
רשימה מיוחדת שנחלה תבוסה שלמה, מני אז גבה טורא
בין פאג"י והאגודה, והם החלו לפזל עין לנטורי קרתא,
פתחו את עתונם בפני התקפות נטורי קרתא כו' כו'.

הארגון הזה כבר חוסל כלו, החברים התפזרו, נשארו
שנים-שלשה מהצמרת הממשיכים עוד את ה"ברוגז". והנה
הופתעה ירושלם ביום בהיר אחד שאחד מהשנים הללו
הי' למזכיר הרבנות הראשית...

יג) רישום נשואין

אגדת ישראל והעדה, בימי ממשלת המנדט, במאבקם
להכרת הקהלה הנפרדת שלהם ועד העיר האשכנזי, לחמה
בכל עוז להכרת הרבנות של העדה לרישום נשואין וגטין.
ואחרי מאבק קשה השיגו זכות רישום נשואין, הזכות הזו
הוענק ע"י ממשלת המנדט על שם אגודת ישראל.

ועם קום המדינה החלה האגודה לדרוש את הזכות
הזו מאת הממשלה, אולם נטורי קרתא לא רצו בשום
אופן לשתף פעולה עם אגדת ישראל, עשו כל מה שהי'
אפשר להם לעשות להכשיל את מאמצי האגודה להשגת
זכות זה, והם פנו ישר למשרד הדתות להרשות להם רישום
נשואין, כמובן שמשרד הדתות סרב להרשות להם, מכיון
שלא הי' לזה כל תקדים, כי כאמור זכות זה הי' לאגדת
ישראל ולא לעדה.

לבסוף הסכימו גם לזאת; שבאופן עקרוני אין העדה מוכרת לרישום נשואין, אלא שהרבנים הראשיים ימנו אחד כרושם נשואין לחברי העדה, וכך הי' למעשה, הרב הראשי הגרי"א הרצוג ז"ל ויבלח"ט הגר"י נסים שליט"א חתמו על מנויו של הרב ר' ישראל משה דושינסקי שליט"א לרושם נשואין כמיופה כח מאת הרבנות הראשית. הכל כדאי ומותר, ובלבד לא לשתף פעולה עם אגדת ישראל.

העתק המנוי של הרבנים הראשיים

כ"ב אדר תשס"ז

אנו מודיעים לכם בזה שאנו מסכימים למינויו של הרב ישראל משה דושינסקי למורשה לרישום נישואין מטעם ועד העיר לקהלת האשכנזים בירושלים, במקום הרב יצחק שורץ שיצא לפנסיה.

י. א. הלוי הרצוג יצחק נסים

עובדא זו כמו הרבה תופעות אחרות ביחסי נטורי קרתא, מראים שחוד חצי ההתקפה של נטורי קרתא מכוונת בעיקר נגד אגודת ישראל, השנואה עליהם והמוחרמת על ידם בשיטתיות.

יותר כדאי להם להיות מיופה כח מהרבנות הראשית מאשר ע"י אגודת ישראל, יותר כדאי להם להעדיף מגע ישיר אפי' עם איזה „כלנתר" נציג מפלגה אחרת בעירי',

או עם שר מאחדות-העבודה או עם חבר כנסת ממפד"ל
עד מפ"ם, אבל חס וחלילה לא עם אגודאי.

ומזה מובן „משחק האהבים" שהם שחקו עם פא"י
לאחרי שהאחרונה התמרדה באגודה ובמועצת גדולי ה-
תורה והצטרפה להקואליצי" הממשלתית.

וכן יתר המפלגות המתנגדות לאגדת ישראל, ממפא"י
עד מפ"ם, רואים בנטורי-קרתא „גייס חמישי" ולכן הם
פוזלים עין לנטורי-קרתא, דבר הנראה לכל המסתכל בעין
חדה לגישתם של המפלגות הללו לנטו"ק, ביחס לגישתם
של אלה לתנועת אגודת ישראל.

* * *

ולסיכום, כל קורא סקירה היסטורית תמציתית זו,
יוכח ללא כל צל של ספק, כי אגודת ישראל לא התכחשה
לעקרונותי המקודשים של אגדת ישראל והעדה החרדית,
אגדת ישראל של היום היא כאותה אגדת ישראל של אז
שהחפץ-חיים זיע"א ואתו עמו כל גדולי הדור דאז יסדוה
ואחריהם, עד יבלח"ט גדולי הדור החיים אתנו כיום שעמדו
ועומדים בראשה היום.

ורק הם התוקפים והפוסלים במומם, הם הם שהתכחשו
למסורת המקובלת ונהפכו לשונאים שנאת חנם לתנועת
אגודת ישראל, הם המה ששמו קץ למערכה. שהפנו אותה
כלפי אגדת ישראל.

ושוב דברים אחדים סיכומיים אל התמימים: אמנם
נורא ואיום עד למאד הוא המצב הדתי בארץ, המרידה
במלכות שמים וגזילת הנפשות הטהורות למרידה זו, מרתי-
חות את הדם ומזעזעות את נימי הלב, המרירות והרוגז
מובנים הם, אבל אסור שזה יגרום אבדן עשתונות, גדולי
הדור ומנהיגיו מאז ועד היום סללו לנו את הדרך הזאת
שהאגודה הולכת בה, ואין להרהר על זה.

וידוע הוא המשל של החפץ-חיים זיע"א כלפי כמה
וכמה ענינים, לאותה ריבה שעמדה בשוק ומכרה עוגות,
באו חיילים פרוצים והחלו לחטוף את העוגות, אבדה ה-
ריבה את עשתונותי מרטה שערותי בכתה תמרורים וצעקה
עד לאפיסת הכחות, עבר שם פקח אחד ואמר לה: פתי
מה יועילו לך מריטת שערות בכיות וצעקות, חטפי גם
את עוגות כמה שיעלו בידיך...

* * *

זכרו אחים נאמנים! כי גדולי הדור מאז ועד היום
חייבו את ההשתייכות לאגודת ישראל, ואף אחד טרם
אמר בפרהסיא את ההשתייכות הזאת.

הצטרפו כלכם לתנועה הק' תנועת אגודת ישראל!

הרבנות הראשית - וועד הרבנים של אגודת ישראל

(א) הרבנות הראשית:

כיום, יותר מאז, מבינים את החרדה הגדולה שחרדו עם התיסדות הרבנות הראשית, עד כדי לקדש צום ולקרוא עצרה, ומבינים זאת גם הרבנים הגאונים חברי הרבנות הראשית בעצמם, שעם כל הכבוד למאבקם האמיץ להדוף את נסיונות ההשתלטות על מוסד עליון זה, הגעשים ע"י המפלגות השונות בארץ בהשראה ועידוד גלוי מאת הממשלה בעצמה — לא סרו הפחד והדאגה לעתידו של מוסד זה.

אבל מה שנוגע לתנועת אגודת ישראל, הרי היא כפופה לשלטונה הבלעדי של מועצת גדולי התורה, ועם כניסתה של אגודת ישראל למועצות הדתיות, לא תחול כל שינוי, הסמכות העליונה בשביל תנועת אגודת ישראל תשאר בידי מועצת גדולי התורה, כמו עד עתה.

(ב) ועד הרבנים של אגודת ישראל.

יהי מה שיהי יחס האמין אל ההשגחה על הכשרות של המועצה הדתית ואל הכשרי על מצרכים שונים

בתי מלון ומסעדות וכו', אבל זה ברור כי החלק הכי ניכר בין חברי אגדת ישראל ואוהדי' הם בבחינת מהדרין מן המהדרין, בשר כשר סתם לא מספיק להם הם מהדרים לבשר חלק, וכדומה.

חברים אלה אינם סומכים בלב שלם על הכשרים כלליים להמוני העם, והם זקוקים לסמכות השגחה ומכשירה מיוחדת, היודעת ומביאה בחשבון את גישתם לכשרות של אלה אשר מינו אותם לתפקיד זה.

ליהודים אלה היתה לפנים הרבנות של העדה הסמכות לכשרות שלחנם, אך מאז שהורכבה מועצת הכשרות של העדה אחרי כבוש העדה ע"י נטורי קרתא, ופער עמוק כתהום פרץ בין העדה הכבושה בידם לבין תנועת אגדת ישראל, הפך הדבר לפרדוקס ואף לאבסורד, להיות תלויים במועצת הכשרות של נטורי קרתא.

די רק לציין עובדא אחת המדברת לעצמה; עובדא היא שכל המשתתף בבחירות לכנסת פטול הוא מלהמנות כמשגית על הכשרות, וכל סוחר מצות „שמורה" וכדומה. נתקל בקשיים בקבלת הכשר לסחורתו או לתוצרתו באם הוא משתתף בבחירות.

זאת אומרת, כי כל המקיים את המצוה לשמוע דברי חכמים, ועפ"י צו מפורש של רוב בנין ורוב מגין של גדולי התורה שבדור שהטילו חובה קדושה להשתתף בבחירות — הולך הוא בדחילו ורחימו אל הבחירות — ירא

שמים כזה המדקדק במצוות קלות כבחמורות, אולם אם משתתף בבחירות — אבד את נאמנותו על הכשרות כאילו הי' חס וחלילה עבריין, ולא כעבריין סתם שעפ"י ההלכה לא אבד עוד את נאמנותו על הכשרות, אלא כעבריין ש- ההלכה פוסלת את נאמנותו על הכשרות.

אוצר החכמה

התלות במועצת הכשרות של העדה, הוי אומר של נטורי קרתא, הי' איפוא לבלתי נסבל, ולפיכך נוצר ועד הרבנים של אגודת ישראל, ומועצת הכשרות שלידו. מוסד סמכותי כזה ישאר להתקיים וימשיך את שרותו לחברי התנועה גם אחרי שאגודת ישראל תצטרף למועצה הדתית.

* *

*

והרי לפניכם, קוראים נכבדים, הסיכום בקצרה.
(א) שחופי הפעולה עם ועד הלאומי אז בשנות שלטון המנדט, היו עקביים לפי דעתו של מרן הגרי"ז זצ"ל, בהתאם להצהרותיו הגלויות ודברי ההסבר שלו אל מזכיר המשפטים.

(ב) ההשתתפות בבחירות לכנסת וישיבת נציגינו בתוכה, עקביים הם למאבקה של אגדת ישראל, בראשותו והש-תתפותו הפעילה של מרן הגרי"ז זצ"ל, להתקבל לסוכנות היהודית, אז כאשר דמו שזוהי זרוע ממשלתי מובהק.

ג) ההשתתפות בבחירות העיריה ושיבת נציגינו ב-
הנהלתה וועידותי השונות, הוא עקבי גם להעובדא שגם
בימי ממשלת המנדט הבריטי השתתפה היהדות החרדית
המאורגנת באגדת ישראל וחברי העדה בבחירות לעיריות,
ונציגי ישובו בהנהלתה וכו' (אגב, האדמו"ר מסטמור
שליט"א, הגר בניוארק ומכהן כרבה של העדה מחייב
כאמור את ההשתתפות בעיריות).

ד) הדבר ברור איפוא, כי ההצטרפות למועצות הדתיות
היא טבעית ומקורית בלי כל סטי אפילו. וכן עשו סניפי
אגד"י בערי הארץ, וכן תעשה האגודה בירושלם.

לא אגודת ישראל שמה קץ למערכה.

נמורי קרתא שמה קץ למערכה מיום הוסדה, בזה
שהפנו את המערכה מול אגודת ישראל.

* *

*

ולסיום, פנינו לשלום ולאחדות, אנו מוכנים לשוב אל
העדה, אולם עליהם לבטל התקנות החדשות כי המוסר
בנותיו לחנוך בית יעקב פסול מלהבחר להעדה. וכי מי
שמשתתף בבחירות לכנסת ולעיריות פסול מלהיות חבר
בעדה החרדית. עליהם לחזור לתקנות היסודי והמסורתי
שנערך ע"י מנהיגי ומיסדי העדה בראשות גאוני ומצוקי
ארץ, ורבני העדה יצטרפו שוב אל מועצת גדולי התורה

של אגודת ישראל, ומתוך הבנה הדדית ורצון טוב נעפיל
כלנו למטרה הק' הנכספת, כאשר אנו מעתירים בימים
הנוראים:

ויעשו כלם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם.

מועצת אגדת ישראל בירושלם ת"ו